

FUTBAL ALEBO BÍLÝ ANDEL V PEKLE

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA V TRNAVE

autorka recenzie: **Dária F. Fehérová**

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia: 11. 09. 2021 v Martine

Futbalový zápas, aký ste ešte nevideli

Najlepší dramatický materiál ponúka sám život. Osobná, či aspoň sprostredkovaná skúsenosť či zážitok prerozprávaný do divadelného jazyka má pridanú hodnotu prinajmenšom pre tú skupinu ľudí, ktorá danú udalosť v minulosti prežila. Divadlo Jána Palárika pátralo po téme vo svojom meste, ktoré vždy intenzívne žilo futbalom. Tento kolektívny šport trnavským fanúšikom priniesol aj kolektívnu traumú. V roku 1997 hral FC Spartak Trnava zápas o titul v Rimavskej Sobote, ktorá bola na chvoste tabuľky. Na zápas išli z Trnavy davy fanúšikov, pretože všetci čakali, že Spartak vyhrá. Nestalo sa tak a dodnes nikto nevie, prečo, na zápase došlo k niekoľkým zvláštnym okolnostiam a súhram osudu. Táto prehra však bola pre mnohých fanúšikov natoľko traumatizujúca, že už na trnavský štadión nevkročili.

Autormi, či skôr zostavovateľmi textu inscenácie *Futbal alebo Bílý anjel v pekle* sú Michal Jánoš a Daniel Majling. Jánoš urobil niekoľko rozhovorov s vtedajšími futbalistami, trénerom či fanúšikmi a Majling prehovory zoradil do výstupov. V rozprávaní sa postupuje čiastočne chronologicky s dôrazom na osudný zápas. Pre neznalca futbalového zákulisia existujú na javisku štyri futbalové prototypy, ktoré pracujú s rôznym športovým klišé – brankár, ktorý nevie chytať, časté vulgarizmy, ponožky vytiahnuté až po kolená, hráč s rečovou vadou, mecenáš v saku v štýle 90. rokov v slnečných okuliach, a tak podobne. Problém prehratého zápasu a jeho prehistória sa prezentuje formou kabaretu v spartakovských červeno-čiernych farbách. Malé pódium obkolesené sedačkami, červené

steny aj odhaľujúce kostýmy žien evokujú striptízový klub (najlepšie miesto na biznis či pranie peňazí), ale aj peklo. Futbalovej „mele“ sa okrem štyroch unifikovane oblečených zvodných slečien, diabolic, tiež reprezentantiek vedľajších postáv prizerajú dvaja fanúšikovia, pankáč ako zástupca vtedy šalejúceho davu a učiteľ, kultivovaný fanúšik, ktorý v hlave nosí celý archív mužstva, zápasov aj rád, ako sa malo a ako sa má hrať. Svoje čaro má aj trnavský dialekt (napríklad pankáč hovorí futbalu fodbal). Pre mužský tím vrátane trénera, sponzora a fanúšikov je futbal vecou hrdosti, pri speve svojej futbalovej hymny pevne stoja a bijú sa do prs. Divák-neznalec sa viac zabáva ako prežíva emócie diváka-futbalového fanúšika, ale obidva divácke prístupy sú v poriadku. Kombináciu oral history a irónie namiešal režisér tak, aby nikoho neunavil, nenudil, ale ani neurazil. Prezentuje na pohľad jednoduchý svet športu (trénuješ – vyhráš/prehráš), do ktorého sa votrelo úplatkárstvo a následné podozrievanie, hľadanie vinníka. Tím stratil súdržnosť a znamenalo to koniec jednej éry, pre hráčov aj pre divákov. Trnavský príbeh o sklamaní tak ponúka aj výpoveď, ktorá prekračuje regionálny charakter. Kladie otázku, ako ďaleko je schopný zájsť človek s vidinou vysokého zárobku, hovorí o sile športového ducha aj o sklamaní, zároveň predstavuje pars pro toto svojej doby, ktorú charakterizuje finančná nenažratosť jednej generácie, ktorá formovala a ktorej potomkovia dodnes formujú túto krajinu. A hoci javiskový príbeh pôsobí ako fikcia, zábery skutočných hráčov po skončení inkriminovaného zápasu, ktoré sa v závere objavajú na obrazovkách, udrú aj futbalového neznalca s nečakanou intenzitou.

Trnavská inscenácia nie je jedinou inscenáciou so športovou tematikou. Napríklad v roku 2014 mala v Bábkovom divadle Žilina premiéru inscenácia *Tourminátor* o víťazstve Petra Sagana na Tour de France. No hoci Saganovi stále fandíme, individualizovaný cyklista asi nedokáže vytvoriť takú masovú hystériu ako kolektívny šport. Podobne to zažívame aj pri majstrovstvách sveta v hokeji. Inscenácia o trnavskom futbalovom klube je významným a jedinečným krokom smerom k trnavským divákovi. Mnohí z tejto cieľovej skupiny pravdepodobne chodia do divadla zriedka alebo vôbec. Takisto javisková forma, ktorou tvorcovia tlmočia text, nijako týchto novozískaných divákov neunaví. Môže ich zaujať, môže ich pobaviť, môže ich v niečom aj pobúriť, v ideálnom prípade im prinesie katarziu. Podľa informácií od tvorivého tímu si prostredníctvom divadla futbaloví fanúšikovia

pripomenuli toto dávne sklamanie a konečne ho mohli znova prežiť a vnútorne spracovať. Úspešnosť spojenia zdanlivo nespojitelných fenoménov divadla a futbalu sa možno neukáže okamžite v podobe plnej sály. No oboje pracuje s pocitom národnej hrdosti, príslušnosti k svojmu „tímu“, a keď fandím svojmu futbalovému mužstvu, prečo by som nemohla/nemohol fandieť aj svojmu divadlu?